

Onbekende kapel

De gemeente wil op de Appelmarkt ondergrondse afvalcontainers plaatsen en het plein herinrichten. Dit biedt het Centrum voor Archeologie de gelegenheid onderzoek uit te voeren in één van de oudste delen van middeleeuws Amersfoort. En zo is een 15de-eeuwse kapel ontdekt die tot dusver totaal niet bekend was.

door **MATTIJS WIJKER**

In december 2008 is al een klein gedeelte van het plein opgegraven, waarbij funderingen van huizen uit de 14e- tot in de 16e eeuw zijn aangetroffen (zie *Kroniek* maart 2009, pp. 26-27). Halverwege mei van dit jaar is begonnen met het tweede deel van het onderzoek. Allereerst is een strook van 20 meter lang en 6 meter breed onderzocht, aan de oostzijde van het plein. De archeologische sporen werden ook hier direct onder de bestrating aangetroffen, net als in het deel dat in december is opgegraven. Het gaat hierbij om de funderingen van verschillende gebouwen. Op de hoek van de Appelmarkt met de Groenmarkt heeft in de 16e eeuw een klein huis gestaan, waarvan de funderingen zijn teruggevonden. Ook is een bakstenen vloer bewaard gebleven, afgedekt door een dikke brandlaag. Deze komt overeen met de brand-

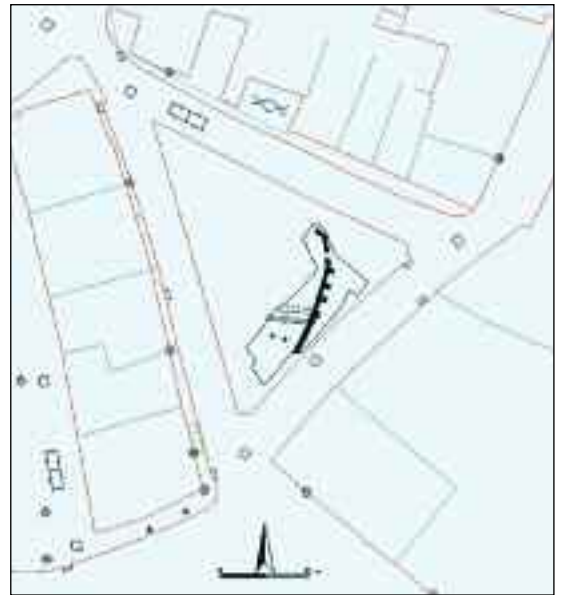
Rechts: Opgravings-tekening met in zwart aangegeven de muur-restanten van de kapel. Onder: Aartsbisschop van Utrecht monseigneur Wim Eijk, burgemeester Albertine van Vliet en wethouder Ruud Luchtenveld bezoeken de opgraving aan de vooravond van de 750ste verjaardag van de stad.

laag die tijdens de opgraving in december is aangetroffen. In de 16e eeuw komt uiteindelijk een einde aan de bebouwing op de Appelmarkt en wordt het een plein zoals we het nu ook kennen.

KAPEL

Er zijn verder nog een aantal zeer interessante vondsten gedaan, die een belangrijke aanvulling vormen op de geschiedenis van Amersfoort. De mooiste vondst bestaat

uit de fundering van een groot gebouw uit omstreeks 1400-1450. De voorlopige conclusie is dat het om de restanten van een kapel gaat. Vooralsnog zijn alleen de oostmuur en een gedeelte van de noordmuur opgegraven. Hoe het gebouw er oorspronkelijk uit heeft gezien is nog niet duidelijk. De plattegrond is nog niet compleet; er moet nog een deel van de Appelmarkt worden opgegraven. Toch is wel duidelijk dat het hier om de funderingen van een imposant gebouw gaat en niet van een gewoon huis. De muur is voor Amersfoortse begrippen breed, althans breder dan bij gemiddelde huizen in deze periode

op de Appelmarkt

het geval was. Bovendien is de fundering om de 1,5 meter extra verstevigd met een steunbeer. Een steunbeer is een tegen een muur gebouwde stenen verticale constructie, die voor het opvangen van de zijdelingse druk dient.

De noordmuur maakt een flauwe bocht en heeft verschillende knikken, die duiden op een veelhoekige koorafsluiting. De breedte van de muur, het koordeel en de steunberen (in de oostmuur alleen al hebben er zes gezeten) geven aan dat het gebouw oorspronkelijk groot en hoog zal zijn geweest.

Uit geen van de bekende bronnen blijkt overigens dat er ooit een kapel op de Appelmarkt heeft gestaan. Momenteel onderzoeken we het middendeel van het plein en hopen we restanten van de westelijke kapelmuur aan te treffen.

BESTRATING

Direct ten oosten van één van de steunberen zijn de restanten van een bakstenen afvoergoot en natuurstenen plaveisel gevonden. De goot en plaveisel hebben parallel

Opgraving op de Appelmarkt met middeleeuwse kapelmuur (foto: Amersfoortse Courant/Ronald Kersten).

Mattijs Wijker is projectarcheoloog bij het Centrum voor Archeologie.

aan de kapel gelopen en duiden erop dat hier in de 14/15e eeuw al bestrating lag! Dit is in deze periode zeker niet gebruikelijk in Amersfoort.

16e EEUW

Het is nog niet duidelijk wanneer de kapel buiten gebruik raakte. Daarna zijn de funderingen gedeeltelijk hergebruikt voor een tuinmuur. Dit is een beeld dat wordt bevestigd door de 16e-eeuwse stadsplattegrond van Braun en Hogenberg. Ten oosten van de tuinmuur vonden wij een stoep, die uit op zijn kant staande bakstenen bestond. Verder diverse goten en restanten van verschillende plaveisels.

De tuinmuur heeft vermoedelijk de hele Appelmarkt omsloten, inclusief de 16e-eeuwse huizen die op het plein hebben gestaan. De reden hiervoor kan waarschijnlijk worden gevonden in het feit dat de Appelmarkt tot de *immunititeit* (eigen rechtsgebied) van het kapittel van Sint Joris hoorde, samen met o.a. de Papenhofstede. Op deze manier werd het terrein van stedelijk Amersfoort gescheiden.

Het onderzoek concentreert zich momenteel op het middendeel van de Appelmarkt. Tot op de heden is de westelijke kapelmuur niet gevonden. Wel worden er iedere dag nieuwe vondsten gedaan, groot en klein, die een nieuw licht werpen op de historie van de Appelmarkt en daarmee van Amersfoort.

OPEN MONUMENTENDAG

Het gedeelte parallel aan de Kerkstraat, waar de kapelmuur zichtbaar is gevonden, is tijdelijk dicht gegooid om zo de funderingen te beschermen tegen verval. Uiteindelijk zullen ze rondom Open Monumentendag (12-13 september) weer zichtbaar zijn voor het publiek. Op beide dagen zal het publiek uitleg van de stadsarcheologen krijgen.

NAGEKOMEN MEDEDELING

Bij het ter perse gaan van deze *Kroniek* is tijdens de voortgang van het onderzoek op de Appelmarkt gebleken dat de gevonden muurresten niet kunnen behoren aan een kapel. In de volgende *Kroniek* hopen de archeologen over de werkelijke betekenis van de muren te berichten.